

Powiedz mi jak się nazywasz, a ja powiem ci skąd jesteś

Raport

W Polsce najwięcej ludzi nosi nazwisko Nowak. Na drugim miejscu są Kowalscy, a na najniższym stopniu podium znaleźli się Wiśniewscy. Na Zamojszczyźnie jest inaczej. Tu królują Mazurki, Mazury, Zające i Krawczyki. Ale czy po nazwisku jesteśmy w stanie odgadnąć, gdzie mieszka albo skąd pochodzi pan Bździuch, pani Kościołko czy państwo Lebedowiczowie?

Nazwisko to nazwa rodziny, do której dana osoba należy. Wspólnie z imieniem (imionami) stanowi podstawę identyfikacji osoby w większości kultur i ludów. Taka jest definicja.

Lista najczęstszych nazwisk w Polsce opiera się na bazie PESEL i uwzględnia osoby żyjące. Według stanu na 30 stycznia 2023 r., nazwisko Nowak nosi 201 315 osób, na drugim miejscu są Kowalscy (135 959), na podium mieszczą się też Wiśniewscy (108 641). Dalej są Wójcikowie (97 735), Kowalczykowie (96 421), Kamińscy (93 578), Lewandowscy (91 833), Zielińscy (89 503), Szymańscy (87 126), a pierwszą dziesiątkę zamykają Woźniakowie (86 765).

Wójcików w bród

Najpopularniejsze nazwisko w Polsce, w Lublinie zamyka pierwszą dziesiątkę. W stolicy województwa lubelskiego mieszka tylko 687 Nowaków. Tu rządzą Wójcikowie. To nazwisko nosi 2 630 mieszkańców, w tym m.in. **Marcin** i **Michał Wójcik** z kabaretu Ani Mru Mru. Na drugim miejscu jest Kowalczyk (1 462), a na trzecim Mazur (1 282).

Najważniejszym lubelskim poetą był **Józef Czechowicz** (1903-1939), aktywny uczestnik życia literackiego Lublina i autor wielu utworów lirycznych poświęconych temu miastu. W Urzędzie Miasta Lublin postanowiliśmy sprawdzić, ilu lublinian nosi obecnie to nazwisko. Okazuje się, że takich osób jest zaledwie 8.

Krzysztofa Cugowskiego, współzałożyciela i wieloletniego wokalisty lubelskiego zespołu Budka Suflera, nikomu przedstawiać nie trzeba. Obecnie w stolicy województwa mieszka 6 osób noszących to nazwisko (sam artysta mieszka pod Lublinem).

W 1938 r. przyszedł na świat w Lublinie **Bohdan Łazuka**, aktor teatralny i filmowy, piosenkarz i artysta estradowy. Obecnie 42 mieszkańców miasta nosi nazwisko Łazuka.

Zamość Mazurkami stoi

Wójciki rządzą w Lublinie, natomiast w Zamościu to nazwisko pod względem popularności jest na piątym miejscu. Nosi je 297 zamościan. Pozycję niżej są Nowakowie (296). Najpopularniejsze nazwisko w Polsce nosi m.in. dyrektor Zarządu Dróg Grodzkich w Zamościu **Marcin Nowak**. – Przez jeden dzień w jednej klasie

w szkole podstawowej było dwóch Marcinów Nowaków – wspomina dyrektor ZDG. – Żeby nie było zamieszania, rodzice tego drugiego poprosili w sekretariacie, żeby przenieść syna do innej klasy. Ja chodziłem do klasy „a”, a drugi Marcin Nowak do „b”. Wiem, że dalej mieszka on w Zamościu, od czasu do czasu się widzimy. Moje nazwisko ani mi nie pomaga, ani nie przeszkadza.

W Hetmańskim Grodzie na pierwszym miejscu są Mazurkowie (622), na drugim Mazurowie (496), a na trzecim Wróblowie (325).

W Zamościu urodził się i spędził młodość **Marek Grechuta** (1945-2006), piosenkarz, poeta, kompozytor i malarz, uznawany za najważniejszego przedstawiciela polskiej poezji śpiewanej. „Niepewność”, „Dni, których nie znamy”, „Korowód”, „Nie dokazuj” czy „Wiosna, ach to ty” śpiewają kolejne pokolenia Polaków. Okazuje się, że obecnie w Hetmańskim Grodzie mieszkają 24 osoby noszące nazwisko Grechuta.

Z Padwą Północy niemal przez całe swoje życie związany był **Witold Paszt** (1953-2022), założyciel i lider grupy VOX, znanej z takich hitów jak „Bananowy song”, „Szczęśliwej drogi już czas”, „A ty kochaj mnie” czy „Zabiorę Cię Magdaleno”. Obecnie w Zamościu mieszka 40 osób noszących nazwisko Paszt.

Dzieciństwo i wczesną młodość spędził w Zamościu **Zdzisław Stroński** (1921-1944), poeta, który zginął w powstaniu warszawskim wraz z innym poetą Tadeuszem Gajcym. W tej chwili tylko jedna osoba spośród prawie 60 tys. zamościan nosi to nazwisko.

Mazury, Krawczyki, Zajęcie

W Biłgoraju na próżno szukać w pierwszej dziesiątce Nowaków i Kowalskich. Tu najwięcej obywateli nosi nazwisko Mazur (522). Na drugim miejscu jest Kowal (417), a na trzecim Paluch (374). W Tomaszowie Lubelskim rządzą Krawczyki (224), Malcowie (160) i Koprowie (98), natomiast w Hrubieszowie pierwszy jest Zajęc (109), a za nim Ciesielczuk (95) i Panasiewicz (83). O ile nazwisko Zajęc – w mniejszym bądź większym natężeniu – występuje powszechnie, o tyle Ciesielczuk i Panasiewicz charakterystyczne są już dla tego najdalej na wschód wysuniętego miasta Unii Europejskiej. Jeszcze bardziej hrubieszowskie jest szóste w TOP 10 Lebedowicz oraz ósme – Pirogowicz.

Dla Biłgoraja typowo biłgorajskimi nazwiskami są Nizio (6 w rankingu popularności), Maciocha (9) i zamykające dziesiątkę Wolanin, a w Tomaszowie – oprócz wspomnianego Kopra – Świderek (4). Warto wspomnieć, że z Tomaszowa Lubelskiego pochodzi słynna aktorka **Joanna Pacuła**. Obecnie w jej rodzinnym mieście mieszka 18 osób noszących to nazwisko.

Zygmunty i Kukielki

– W Osuchach mieszkają Osuchy, w Kozakach mamy Kozaków, zresztą Kozaki to mała miejscowość i razem z Osuchami tworzy jedno sołectwo – mówi **Stanisław Kozyra**, wójt gminy Łukowa.

Wcześniej sołtysami Osuch było przynajmniej dwóch Osuchów, ale teraz Osuchami i Kozakami sołtysuje **Stanisław Matysiak**.

W Sochach mieszkają Sochy, w Łasochach – Łasochy, nazwisko Zyń obecne jest w Zyniach, a Zań w Zaniach. Podbiłgorajskie Wolaniny kurczą się, ale wśród mieszkańców można znaleźć tych, którzy noszą nazwisko Wolanin. W Szozdach 7 osób nazywa się Szozda.

Czy w Tereszpolu-Zygmuntach dominuje nazwisko Zygmunt, a w Tereszpolu-Kukiełkach – Kukiełka? Jak nam przekazał **Marek Kulik**, kierownik USC w Tereszpolu, na 764 mieszkańców tej pierwszej miejscowości nazwisko Zygmunt ma jedynie 16 osób, co stanowi 2,1 proc. W liczących 868 mieszkańców Tereszpolu-Kukiełkach nazwisko Kukiełka nosi 29 osób, co stanowi 3,3 proc. W całej gminie Tereszpol, która ma prawie 3,9 tys. mieszkańców, mamy 39 Zygmuntów (1 proc.) i 49 Kukiełków (1,3 proc.). – U nas więcej jest Marców, Kurzyńskich czy Pieczykolanów.

Rzeczywiście, w gminie Tereszpol najwięcej ludzi ma na nazwisko Marzec (135), Kurzyńskich jest 100, a Pieczykolanów 88. Kukiełka jest na 9 miejscu, a Zygmunt na 12.

Kunów już tu nie ma

Zwycięzczynią piątej edycji „The Voice of Poland” została w 2014 r. **Ola Nizio** z Aleksandrowa (pow. biłgorajski). Jej nazwisko, jak już było wspomniane, jest popularne w Biłgoraju i okolicach. W samym Aleksandrowie prym wiedzie kto inny. – Aleksandrów słynie z Bździuchów – mówi **Józef Henryk Biały**, wójt gminy Aleksandrów. – Noszący to nazwisko mieszkańcy nie mają z nim problemu i z rzadka je zmieniają.

Tyszowce stoją Kościołkami. – Jeżeli w jakimkolwiek zakątku świata mieszka jakiś Kościółko, to na sto procent wywodzi się z naszego terenu – mówi **Paweł Kościółko** z Tyszowiec, na co dzień prezes miejscowego Przedsiębiorstwa Usług Komunalnych.

W gminie Tarnawatka jest miejscowość Kunówka, której nazwa powstała pod koniec XIX wieku od nazwiska właścicieli istniejącego tu folwarku. To byli Waleria i Tadeusz Kun. – Obecnie ani w Kunówce, ani w gminie Tarnawatka nie mieszka nikt o nazwisku Kun – mówi **Małgorzata Iwanicka**, kierownik USC w Tarnawatce.

Na koniec ciekawostka. Popularny na Roztoczu Guciów w gminie Zwierzyniec powstał pod koniec XVIII wieku i przez długi czas nazywał się Grelle – od nazwiska dwóch włościan o nazwisku Grela, którzy tam osiedli. Później osada otrzymała nazwę Guciów – prawdopodobnie na cześć **Aleksandra Augusta Zamoyskiego** (od zdrobnienia jego drugiego imienia).

W części wsi Huta Szumy (gm. Susiec), zwanej Rebizanty, w czerwcu 1901 r. **Józef Piłsudski**, po ucieczce z więzienia w Petersburgu, kierując się przez Chełm do Lwowa, przekroczył potajemnie granicę Królestwa Polskiego z Austro-Węgrami. Przez granicę – jak podaje **Józef Niedźwiedź** w „Leksykonie historycznym

miejsowości dawnego województwa zamojskiego” – przeprowadził go **Mikołaj Rebizant**, mieszkaniec przysiółka Rebizanty.

Nazwisko można zmienić

W ub. roku w Lublinie wpłynęło 347 wniosków o zmianę imienia lub nazwiska. Wszystkie zostały rozpatrzone pozytywnie. Złożone wnioski dotyczą zmiany imienia, zmiany nazwiska oraz jednoczesnej zmiany imienia i nazwiska. – Najczęściej wskazywanym powodem zmiany jest rozwód – informuje **Anna Czerwonka** z Biura Prasowego w Kancelarii Prezydenta Miasta Lublin.

W Zamościu wydanych zostało 47 decyzji. Zmiany imienia i nazwiska, jak przypomina kierownik USC w Zamościu **Magdalena Tłuczek**, można dokonać wyłącznie z ważnych powodów, w szczególności gdy dotyczą zmiany nazwiska ośmieszającego, nieliczącego z godnością człowieka.

Z ogólnopolskiej bazy PESEL wynika, że w naszym kraju mieszka ponad 200 osób noszących nazwisko Pipa oraz 125 o nazwisku Cipa. Ale tylko 6 mieszkańców Opolszczyzny nazywa się obecnie Pierdoła, a 3 osoby z województwa świętokrzyskiego Kutas, przy czym pan Kutas jest tylko jeden.

RAMKA 1

dr hab. **Mariusz Koper**

Katedra Języka Polskiego KUL

– Nazwy własne, w tym nazwiska, są skarbnicą kultury każdego narodu. Na podstawie dostępnych opracowań możemy określić geografie językową tych antroponimów. Trudno po ich formie w sposób jednoznaczny identyfikować mieszkańca danego regionu kraju. Jest to podyktowane faktem, że ludzie zmieniają miejsce swojego zamieszkania. Szczególnie typowa jest migracja młodych do większych miast. Z drugiej jednak strony możemy czasem odnaleźć pewne tendencje ogólne, by na podstawie formy nazwiska z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, skąd pochodzi dana osoba. Do takich mian należą np. struktury z formantem -uk, których najwięcej jest na Chełmszczyźnie i Podlasiu (Iwaniuk, Stasiuk, Pilipiuk), czy też z wykładnikiem -ok, charakterystycznym dla Śląska (Durczok, Jasiok, Klimczok). Im mniejsza popularność nazwiska, tym większa szansa na określenie jego związku z danym regionem kraju. Nazwiskiem charakterystycznym dla powiatu tomaszowskiego jest Wawrzusiszyn. Z dużą dozą prawdopodobieństwa możemy stwierdzić, że to właśnie stąd pochodzi ród Wawrzusiszynów. W przypadku nazwisk bardzo rzadkich ich identyfikacja regionalna jest jeszcze prostsza, a nawet jednoznaczna. Tak jest np. z mianami Czuczumaj i Piatnoczka, które głównie występują na terenie powiatu tomaszowskiego, a nawet na obszarze jednej lubyckiej gminy.

RAMKA 2

Sprawdź nazwisko

Instytut Języka Polskiego PAN udostępnił internetowy słownik nazwisk. To bezpłatny i ogólnodostępny elektroniczny zbiór niemal 30 tys. haseł. Nazwiska są omówione w ujęciu współczesnym i historycznym. W słowniku można znaleźć informacje o pochodzeniu nazwiska oraz jego odmianie. Znajdziemy tam też częstotliwości występowania w poszczególnych województwach i na świecie. Specjalna aplikacja pozwala wyszukiwać nazwiska alfabetycznie i sortować wyniki. Nazwisko autora tego materiału nosi w Polsce ponad 20 tys. ludzi. Najwięcej Wójtowiczów mieszka w woj. lubelskim (5,2 tys.), małopolskim (3,6 tys.) i podkarpackim (2 tys.). W Lublinie jest ich najwięcej (prawie 900), a dalej w Krakowie (ponad 760) oraz gminie Bełżyce (425). Ale sporo mieszka ich też w gminach Limanowa, Rabka Zdrój i Myślenice oraz w powiatach nowotarskim i nowosądeckim. Poza granicami kraju najwięcej Wójtowiczów mieszka w Niemczech.

RAMKA 3

Biłgoraj

1. Mazur – 522
2. Kowal – 417
3. Paluch – 374
4. Małek – 303
5. Mazurek – 272
6. Nizio – 271
7. Bielak – 224
8. Bednarz – 216
9. Maciocha – 210
10. Wolanin – 191

Hrubieszów

1. Zając – 109
2. Ciesielczuk – 95
3. Panasiewicz – 83

4. Kowalczyk – 77
5. Hojda – 68
6. Lebedowicz – 66
7. Nowak – 57
8. Pirogowicz – 56
9. Mazur – 52
10. Mazurek – 50

Tomaszów Lub.

1. Krawczyk – 224
2. Malec – 160
3. Koper – 98
4. Świderek – 97
5. Mazurek – 94
6. Harbuz – 92
7. Raczkiewicz – 91
8. Kielar – 75
9. Leńczuk – 73
10. Kowalski/Kowalska – 60

Zamość

1. Mazurek – 622
2. Mazur – 496
3. Wróbel – 325
4. Szewczuk – 309
5. Wójcik – 297
6. Nowak – 296
7. Dudek – 280
8. Adamczuk – 262
9. Bondyra – 228

10. Zając – 226